

# Bachelor i sykepleie må få ny rammeplan

I rammeplanen for bachelor i sykepleie er det ikke rom for teoretisk undervisning om sykepleie som et eget, selvstendig vitenskapsfag.

## Forfattere

**Karin Anna Petersen**

Professor i sykepleievitenskap og dosent i pedagogikk  
Universitetet i Bergen

**Jeanne Boge**

Førsteamanuensis  
Høgskolen i Bergen

## Nøkkelord

Rammeplan

Utdanning

Sykepleierutdanning

Sykepleien 2017 105(63593)(e-63593)

DOI: <https://doi.org/10.4220/Sykepleiens.2017.63593>

### HOVEDBUDSKAP

Rammeplanen for bachelor i sykepleie gir ikke rom for teoretisk undervisning om faget sykepleie. 30 av studiepoengene i teori er felles med andre helsefag. I den fagspesifikke delen av bachelor i sykepleie, som utgjør 60 studiepoeng, er det satt av 45 studiepoeng til teoretisk undervisning i naturvitenskapelige fag og 15 studiepoeng til samfunnsvitenskapelige fag. Det betyr at hovedemnet «Sykepleiefaget og yrkesgrunnlaget», som er det største fagområdet i rammeplanen med sine 72 studiepoeng, skal undervises i praksis og ikke som teori på skolen.

I denne artikkelen argumenterer vi for at gjeldende rammeplan for bachelorstudiet i sykepleie ikke gir rom for undervisning om faget sykepleie innenfor de 90 studiepoengene som er satt av til teori i utdanningen (1).

Rammeplanens upresise forventninger til faget sykepleie kan ha medvirket til at norske myndigheter valgte naturvitenskapelige fag da de skulle prøve ut nasjonale tester for å oppnå en bachelorgrad i sykepleie (2).

30 av studiepoengene i teori er felles med andre helsefag. Den fagspesifikke delen av en bachelor i sykepleie utgjør 60 studiepoeng. Av disse poengene er det satt av 45 studiepoeng til teoretisk undervisning i naturvitenskapelige fag i gjeldende rammeplan. 15 studiepoeng er satt av til samfunnsvitenskapelige fag.



**«Det er med andre ord ikke rom for teoretisk undervisning om sykepleie på skolen.»**

Det betyr at hovedemnet «Sykepleiefaget og yrkesgrunnlaget», som er det største fagområdet i rammeplanen med sine 72 studiepoeng, skal undervises i praksis, og ikke som teori, på skolen. Det er med andre ord ikke rom for teoretisk undervisning om sykepleie på skolen. Dermed kan studentene heller ikke testes teoretisk i sykepleie.

## Fraværende fagdisiplin

Fagdisiplinen sykepleievitenskap som et eget, selvstendig vitenskapelig fag er helt fraværende i bachelorutdanningen i sykepleie. Det vil si at studentene først møter sykepleievitenskap som disiplin når de blir tatt opp på en masterutdanning i sykepleievitenskap.

Når vi ser på oversikter over mastergradsprogrammer, ser det ut til at universitetene i Oslo, Bergen og Agder er de eneste som har mastergrader som eksplisitt tilbyr teoretiske studier i sykepleievitenskap (3–5).

De masterprogrammene som landets øvrige universiteter og høyskoler tilbyr, fokuserer i hovedsak på andre fagområder, selv om de også har elementer av sykepleievitenskap.

## Formalisert utdanning

Sykepleie som fag er urgammelt i betydningen å ta hånd om mennesker som trenger pleie og omsorg. Moderne sykepleie relaterer til fremveksten av moderne medisin og kan i Europa dateres til perioden etter den franske revolusjonen. På den tiden ble syke samlet i klinikker, slik at legene kunne få praktisk opplæring i sykdommer ved sykesengen. Formålet med klinikker var først og fremst å utdanne leger og forske på sykdommer.

Legene, som var menn, trengte kvinnelige assistenter som kunne observere og pleie de syke samt sikre infrastrukturen i klinikkene. Dette la grunnlaget for at moderne sykepleie oppsto (6, 7).

Selv om det fantes undervisning og eksamener i «sygepleje» allerede fra 1868, da den første norske sykepleierutdanningen ble etablert, var det først etter andre verdenskrig at sykepleie og andre helseprofesjoner for alvor fikk formaliserte utdanningsprogrammer. Norske sykepleiere fikk formell autorisasjon ved lov av 1948 (8, 9).

## Bachelor i sykepleie

I dag må man ha en bachelor i sykepleie for å bli autorisert som sykepleier i Norge (10, 11). Ifølge rammeplanen skal utdanningen omfatte 90 studiepoeng i praksis. 90 studiepoeng skal være teoretisk utdanning (1).



**«90 studiepoeng skal være teoretisk utdanning.»**

## Felles teori

I henhold til rammeplanen skal sykepleierstudentene ha 30 av de teoretiske studiepoengene felles med studenter i ergoterapi, fysioterapi, radiografi, vernepleie, sosialt arbeid og barnevern. Det vil si at teoretisk undervisning tilsvarende ett semester er felles. Innholdet i fellesdelen er vitenskapsteori, forskningsmetode og etikk samt samfunnsfaglige emner (se tabell 1).

Formålet med en felles innholdsdel er å utdanne helse- og sosialarbeidere som skal kunne samarbeide tverrfaglig innen helse- og sosialsektoren, i tråd med intensjonene i relevante lover.

**Tabell 1:** Fellesdel i gjeldende rammeplan for sykepleie

Emne	Studiepoeng
<b>Vitenskapsteori, forskningsmetode og etikk</b>	<b>15 studiepoeng</b>
Vitenskapsteori og forskningsmetode	6 studiepoeng
Etikk	9 studiepoeng
<b>Samfunnsfaglige emner</b>	<b>15 studiepoeng</b>
Stats- og kommunalkunnskap, helse- og sosialpolitikk	9 studiepoeng
Kommunikasjon, samhandling og konfliktløsning	6 studiepoeng
<b>Sum</b>	<b>30 studiepoeng</b>

Ambisjonen er å utdanne praktikere, det vil si å utdanne reflekterte yrkesutøvere. Med andre ord skal det undervises om teori *i og for* praksis – ikke vitenskapelig teori *om* praktikker, det vil si det som blir gjort i forskjellige praksiser (12, 13). Disse ambisjonene kommer også tydelig frem i rammeplanens målsetting for fellesdelen (1, s. 3):

«Etter fullført felles innholdsdel skal studentene

- kunne lese forskningsrapporter og nyttiggjøre seg forskningsresultater i yrkesutøvelsen
- kunne begrunne sine handlinger overfor brukere, andre yrkesutøvere og overfor arbeidsgivere ut fra et vitenskapsteoretisk og forskningsmetodisk syn
- kunne dokumentere eget arbeid, utføre prosjektarbeid og evaluere eget arbeid
- vise et helhetlig syn på mennesket og respekt for menneskets integritet og rettigheter
- identifisere etiske dilemmaer på samfunnsplan, i praktisk helsearbeid og sosialt arbeid
- reflektere over etiske problemstillinger, ha etisk handlingsberedskap og kunne avsløre verdikonflikter [...]»

## Naturvitenskapelige fag

Når man trekker fra de 30 studiepoengene som inngår i fellesdelen, står det igjen 60 studiepoeng til fagspesifikk teoretisk utdanning i bachelor i sykepleie.

Ifølge rammeplanen skal det i den fagspesifikke delen undervises teoretisk tilsvarende 45 studiepoeng i medisinske og naturvitenskapelige fag, og 15 studiepoeng i samfunnsvitenskapelige fag (se tabell 2). Da er det ikke plass til mer teoretisk undervisning i bachelor i sykepleie.

**Tabell 2:** Oversikt over hoved- og delemner i gjeldende rammeplan for sykepleie

Emne	Studiepoeng
<b>Sykepleiens faglige og vitenskapelige grunnlag</b>	<b>33 studiepoeng</b>
Sykepleiens historie, tradisjon og yrkesetikk	9 studiepoeng
Sykepleiens vitenskapsteoretiske grunnlag, fagutvikling og forskning i sykepleie	9 studiepoeng
Vitenskapsteori og forskningsmetode*	6 studiepoeng
Etikk*	9 studiepoeng
<b>Sykepleiefaget og yrkesgrunnlaget</b>	<b>72 studiepoeng</b>
Sykepleierens funksjon og oppgaver i spesialisthelsetjenesten	36 studiepoeng
Sykepleierens funksjon og oppgaver i kommunehelsetjenesten	36 studiepoeng
<b>Medisinske og naturvitenskapelige emner</b>	<b>45 studiepoeng</b>
Anatomi, fysiologi og biokjemi	12 studiepoeng
Generell patologi, sykdomslære og farmakologi	24 studiepoeng
Mikrobiologi, infeksjonssykdommer og hygiene	9 studiepoeng
<b>Samfunnsvitenskapelige emner</b>	<b>30 studiepoeng</b>
Psykologi og pedagogikk	9 studiepoeng
Kommunikasjon, samhandling og konfliktløsning*	6 studiepoeng
Sosiologi og sosialantropologi	6 studiepoeng
Stats- og kommunalkunnskap, helse- og sosialpolitikk *	9 studiepoeng

\*Emnene inngår i felles innholdsdel for helse- og sosialfagutdanninger

## Vitenskapelige disipliner

Det kan være at enkelte mener at noen av de ovennevnte 90 studiepoengene (30 + 60) kan plasseres i praksis, men ifølge rammeplanen skal disse studiepoengene undervises som vitenskapelige disipliner generelt og ikke profesjonsspesifikt. Det betyr at undervisningen ikke kan legges til en spesifikk praksis.

Disse fagene er ikke bindestreksfag. Det vil si at de ikke er spesifikt rettet mot sykepleie. Om fagene var bindestreksfag, ville de blitt omtalt som for eksempel sykepleiens anatomi, sykepleiens patologi og sykdomslære, eller sykepleiens farmakologi. Slik er de ikke formulert i rammeplanen. Derimot forventer norske styresmakter at sykepleiere har kunnskap om de vitenskapelige disiplinene.

Vitenskapelige disipliner er teoretiske, de har sin egen logikk og relaterer seg ikke til den praktiske virkeligheten. I tillegg er det verdt å bemerke at under samfunnsvitenskapelige emner er det bare psykologi, pedagogikk, sosiologi og sosialantropologi som inngår i den profesjonsspesifikke delen av sykepleierutdanningen.

Kommunikasjon, samhandling og konfliktløsning, stats- og kommunalkunnskap og helse- og sosialpolitikk er fellesemner for samtlige semiprofesjoner i det medisinske feltet.

## Mangler sykepleieteori

Som vi har sett ovenfor, er de 90 teoretiske studiepoengene som utgjør bachelor i sykepleie, knyttet til ulike vitenskapelige disipliner, men ikke spesifikt til vitenskapen om sykepleie. Rammeplanen rommer vel å merke 18 studiepoeng om sykepleiens historie, tradisjon og yrkesetikk og sykepleiens vitenskapsteoretiske grunnlag, fagutvikling og forskning (se tabell 2).

Imidlertid gir ikke rammeplanen rom for å undervise teoretisk i disse 18 studiepoengene fordi de ovennevnte 90 studiepoengene skal omfatte teoretisk, disiplinbasert undervisning.

Det vil si at alle de 72 studiepoengene som er knyttet til hovedemnet «Sykepleiefaget og yrkesgrunnlaget» (delemne 2), pluss de 18 studiepoengene som er knyttet til sykepleie i hovedemnet «Sykepleiens faglige og vitenskapelige grunnlag» (delemne 1), skal læres i praksis dersom vi er lydige mot rammeplanen. Det er heller ikke krav om spesifikk teoretisk undervisning om sykepleie i rammeplanen (se tabell 3).

**Tabell 3:** Fordeling av studiepoeng mellom teori og praksis

Emne	Teori	Praksis	Totalt
Felles undervisning med andre helsefag (ikke fagspesifikk)	30	0	Et semester
	60	0	To semester
Sykepleien faglige og vitenskapelige grunnlag (18 studiepoeng) Sykepleiefaget og yrkesgrunnlaget (72 studiepoeng)	90	0	Tre semester

## Praktisk fag

Selv om utdanning i sykepleie tildeles en bachelorgrad, er det ikke rom for teori om sykepleie som et eget, selvstendig vitenskapsfag. Rammeplanen er definert slik at sykepleiere skal inneha handlingskompetanse når de har fått bachelorgraden sin. Selve faget sykepleie defineres som et praktisk fag som skal læres i spesialist- og kommunehelsetjenesten.



**«Selve faget sykepleie defineres som et praktisk fag som skal læres i spesialist- og kommunehelsetjenesten.»**

Undervisning om sykepleiens historie, tradisjon og yrkesetikk, vitenskapsteoretiske grunnlag, fagutvikling og forskning er bindestreksfag som skal relateres til praksis og læres i praksis (se tabell 1–3). I praksisstudier kan det være rom for refleksjoner over vitenskap om bestemte praksiser, og det kan være rom for å reflektere over praksiser i etiske, historiske og filosofiske perspektiver (13).

## Krav til undervisere

Som vi har påpekt tidligere, skal det undervises disiplinbasert i medisinske og naturvitenskapelige fag, samfunnsvitenskapelige fag, etikk, vitenskapsteori og metode – til sammen 90 studiepoeng. Da er det behov for undervisningspersonell som har en vitenskapelig grad i de nevnte fagene. Det kan være autoriserte sykepleiere, men må ikke være det.

I de resterende 90 studiepoengene som er knyttet til praksis, er trolig de best egnede underviserne sykepleiere med autorisasjon, som også har pedagogisk utdanning, praktisk erfaring og interesse for sykepleiens historie, tradisjoner, etiske problemstillinger, fagutvikling, forskning og helsepolitikk.

## Vitenskapelig bachelor

Dersom bachelor i sykepleie skulle være i pakt med bachelorgrader i inn- og utland, ville vi forventet at det var 60–90 teoretiske studiepoeng i hovedemnet. I en fremtidig bachelorgrad i sykepleie kunne sykepleievitenskap vært hovedemnet. Slik er det ikke i dagens norske bachelorutdanning i sykepleie. Der finnes det ikke et hovedemne der det undervises vitenskapelig om sykepleie.



### «I en fremtidig bachelorgrad i sykepleie kunne sykepleievitenskap vært hovedemnet.»

Dersom bachelor i sykepleie skulle omfatte et hovedemne tilsvarende 60–90 teoretiske studiepoeng i sykepleievitenskap, måtte sykepleiefagets vitenskapelige disipliner vært synliggjort. Det ville ha krevd teori om sykepleie, det vil si en teori som kunne forklart hvordan sykepleie og omsorg er som aktuell virksomhet i dag, samt hvor sykepleie kommer fra, det vil si i et historisk perspektiv.

For eksempel kunne sykepleie som hovedemne omfatte viten om pasienter (pasientologi), viten om omsorg (curologi), viten om levd kropp (somaologi) og viten om sosiale praktikker (praxeologi). Det vil si vitenskapelig genererte teorier, begreper, metodologier og teknikker om hva sykepleie er og hvordan sykepleie studeres rent vitenskapelig som deldisipliner til den teoretiske undervisningen i sykepleievitenskap (14).

## Trenger ny rammeplan

Ifølge rammeplanen skal sykepleie læres i praksis. I den teoretiske delen av utdanningen dominerer medisinfagets basalvitenskapelige disipliner, deretter samfunnsvitenskapelige fag. Vitenskap om sykepleie er fraværende i rammeplanen.



### «Vitenskap om sykepleie er fraværende i rammeplanen.»

Det er sosiologisk interessant, men skjebnesvangert for faget sykepleievitenskap, at studenter kan få en bachelorgrad i sykepleie uten at det stilles krav om undervisning om sykepleie på et teoretisk nivå tilsvarende 60–90 studiepoeng i utdanningen.

Som nevnt ser det ut til at det bare er tre norske mastergrader som spesifikt tilbyr undervisning i sykepleievitenskap, nemlig universitetene i Agder, Bergen og Oslo. Sykepleie som vitenskapelig fag krever fortsatt fagpolitisk kamp hvis det skal bevares som vitenskapsfag på de nevnte universitetene (15–18).

Den teoretiske skoleringen er ikke på plass i bachelorutdanningen. Norge trenger en ny rammeplan som har sykepleievitenskap som hovedemne dersom vi i fremtiden skal ha en bachelorgrad i sykepleie.

## Referanser

1. Kunnskapsdepartementet. Rammeplan for sykepleierutdanning. Oslo: Kunnskapsdepartementet; 2008. Tilgjengelig fra: [https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/uh/rammeplaner/helse/rammeplan\\_sykepleierutdanning\\_08.pdf](https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/uh/rammeplaner/helse/rammeplan_sykepleierutdanning_08.pdf) (nedlastet 19.06.2017).
2. Boge J. Kritiske kommentarer til nasjonale prøvar. Oslo: Sykepleien; 2016. Tilgjengelig fra: <https://sykepleien.no/meninger/innspill/2016/03/treng-me-nasjonale-provar> (nedlastet 19.06.2017).
3. Sortvik W, Callewaert S, Boge J, Petersen K. Korleis sjukepleievitskap materialiserer seg i lys av historisk oppkomst – kunnskapsgenerering i spenningsfeltet mellom klinikk og academia. Nordisk tidsskrift for helseforskning 2016;1:77–92.
4. Sortvik W. Sjukepleiaren som akademisk aktør – kva er sjukepleievitskap? Bergen: Universitetet i Bergen; 2012. Tilgjengelig fra: <https://bora.uib.no/handle/1956/5613> (nedlastet 19.06.2017).
5. Bondevik M. Sykepleievitenskap i Bergen gjennom 25 år, 1979–2004. Fra den første visjon til dagens virkelighet. Bergen: Universitetet i Bergen; 2004.
6. Foucault M. The birth of the clinic. An archaeology of medical perception. London: Routledge; 1993/1963.
7. Petersen KA. Klinisk betyr empirisk. Gjallarhorn 2010;12:30–41.
8. Martinsen K, Wærness K. Pleie uten omsorg? Norsk sykepleie mellom pasient og profesjon. Oslo: Pax; 1991.
9. Schiøtz A. Folkets helse – landets styrke 1850–2003. Oslo: Universitetsforlaget; 2003.
10. Sortland O, Petersen K. Oppkomsten av vitenskapsteori og forskningsmetode i norsk sykepleierutdanning. Klinisk Sygepleje 2014;28(2):45–57.
11. Sortland O. Vitskapsteori og metodelære i sykepleieutdanningen. Bergen: Universitetet i Bergen; 2011. Tilgjengelig fra: [http://bora.uib.no/bitstream/handle/1956/4817/Masterthesis\\_Oddrunn%20Sortland%20.pdf;jsessionid=E1633CA206867C27D9C993AC8F069C45.bora-uib\\_worker?sequence=1](http://bora.uib.no/bitstream/handle/1956/4817/Masterthesis_Oddrunn%20Sortland%20.pdf;jsessionid=E1633CA206867C27D9C993AC8F069C45.bora-uib_worker?sequence=1) (nedlastet 19.06.2017).
12. Peteresen K. Kunst, praktisk teori og videnskap. Tidsskrift for onkologiske sygeplejersker 1995;1:34–45.
13. Peteresen K. Viden, teori i, teori for og teori om sygepleje, sygeplejeforskning- og videnskap i Danmark. I: Hundborg S, Lynggaard B (red.). Sygeplejens fundament. København: Arnold Busch; 2013. s. 769–82.
14. Boge J, Petersen K. Teori og praksis er ulike logikkar. Oslo: Sykepleien; 2016. Tilgjengelig fra: <https://sykepleien.no/meninger/innspill/2016/02/teori-og-praksis-er-ulike-logikkar> (nedlastet 19.06.2017).

15. Petersen K, Natvig G. Det er ikke nødvendig å nedlegge sykepleievitenskap. Bergen: Universitetet i Bergen; 2016. Tilgjengelig fra: <http://pahoyden.no/debatt/2016/11/det-er-ikke-nodvendig-nedlegge-sykepleievitenskap-imotekomme-fakultetets-mandat> (nedlastet 19.06.2017).

16. Petersen K. Mastergrader i sykepleie ved UIB og HIB er komplementære. Bergen: Universitetet i Bergen; 2016. Tilgjengelig fra: <http://pahoyden.no/debatt/2016/10/mastergrader-i-sykepleie-ved-uib-og-hib-er-komplementaere> (nedlastet 19.06.2017).

17. Brandser Y. Er sykepleievitenskap som universitetsfag i ferd med å forsvinne? Bergen: Universitetet i Bergen; 2016. Tilgjengelig fra: <http://pahoyden.no/debatt/2016/09/er-sykepleievitenskap-som-universitetsfag-i-ferd-med-forsvinne> (nedlastet 19.06.2017).

18. Petersen K. Bevar sykepleie som vitenskapsfag på Universitetet i Bergen. Bergen: Universitetet i Bergen; 2016. Tilgjengelig fra: <http://pahoyden.no/debatt/2016/05/bevar-sykepleie-som-vitenskapsfag-pa-universitetet-i-bergen> (nedlastet 19.06.2017).